

De fijne keuken voor boeiende lessen

Veronica Weusten

De eerste opdracht van elke leraar is zijn publiek te boeien.

Hoe doet u dat? Wat voor maaltijd schotelt u uw leerlingen voor?

De ingrediënten liggen meestal vast, maar hoe brengt u het geheel op smaak?

Hoewel lessen voor een deel bestaan uit het zelfstandig verzamelen en verwerken van informatie door de leerlingen, blijft de instructie essentieel. U neemt de leiding en probeert uw publiek te motiveren voor het onderwerp. Dat is meer dan een amuse vooraf.

In een boeiende les moeten net als bij een diner de gangen op elkaar zijn afgestemd. Dan is het handig om te weten wat uw gasten zullen waarderen.

Culinair succes berust vaak op een beproefd recept. Voor een goede les luidt dat: 'Voeg de specifieke ingrediënten een voor een toe'. Probeer het een keer uit en u zult zien dat het daarna steeds gemakkelijker gaat.

Ontwerp: Niels Treffers en Jasper de Glas

Opmaak: www.ontwerpkern.nl

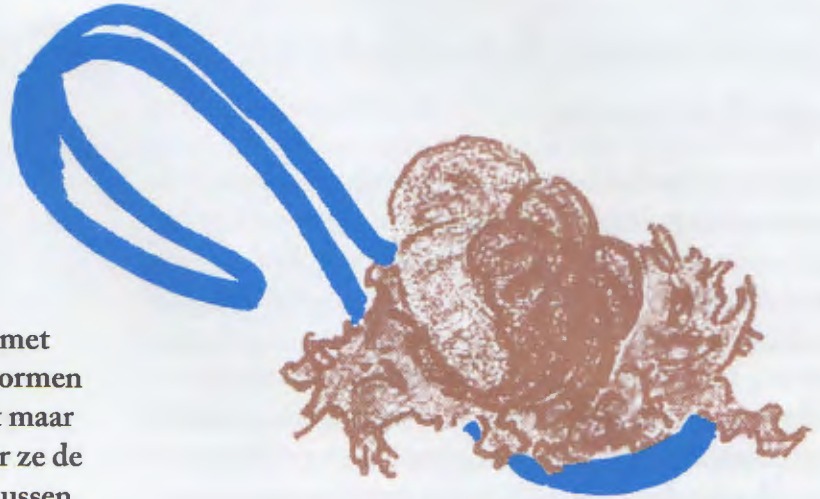
Beeld: Lucia Verhoeven

www.weusten-hoornstra.nl

Prijs € 1,- per stuk. Alleen per tiental of veelvoud daarvan te bestellen.

Stap 1: ken uw publiek.

Brugklassers instrueer je anders dan de leerlingen van 6 VWO, en het VMBO vraagt om een andere aanpak dan het gymnasium. Kennis over de leerlingen doe je op door te kijken, met hen te praten en naar hen te luisteren. Wat houdt hen bezig? Waar zijn ze emotioneel bij betrokken? Maak contact, leer ze kennen, praat en kijk, kijk en praat. Misschien is het moeilijker de principes van het openbaar bestuur in Nederland aan VMBO-leerlingen uit te leggen dan de relativiteitstheorie aan gymnasiasten. Maar al kunnen sommige leerlingen moeite hebben met abstracties, ze hebben heus wel ervaring met vormen van bestuur en met onderhandelen. Al was het maar bij hun eigen sportclub, bij de supermarkt waar ze de vakken vullen of thuis, met ouders, broers en zussen. Daar moet u dan wel weet van hebben.

Stap 2: bepaal het thema en houd eraan vast.

Het onderwerp van de les kan variëren van interessant tot saai, *als het maar duidelijk is*. Bijvoorbeeld: de stelling van Pythagoras, het voltooid deelwoord, de Franse Revolutie of de werking van de nieren. Wat wilt u dat de leerlingen daarvan weten of kunnen toepassen? Voorkom dat de les aan zijn oorspronkelijke doel voorbij schiet omdat u teveel zijpaden bewandelt. Maar baken ook weer niet té strikt af en zorg dat er gelachen kan worden. Durf uitstapjes te maken naar het dagelijkse leven. En keer tijdig terug naar het thema.

Het onderwerp van de les is in- en verkoop. U was pas geleden de enige getuige van een diefstal in een supermarkt. Aan de leerlingen legt u de vraag voor: 'wat zou jij doen in zo'n situatie?'

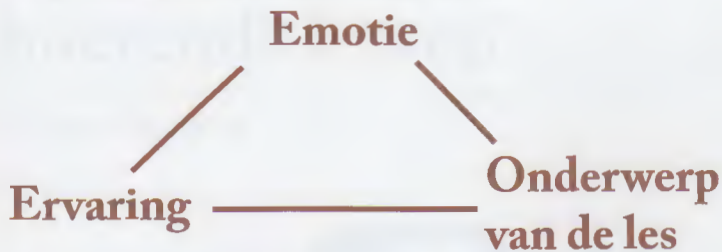
Stap 3: koppel het onderwerp aan de ervaring van de leerlingen en aan een emotie.

Vraag u af welke zaken scholieren écht raken. En wat weten ze al van een onderwerp via kranten, eigen ervaring, 'de bladen', internet, de straat of TV?

Emotionerende onderwerpen zijn bijvoorbeeld: dieren, ziek zijn, succes, TV-sterren, schulden, het koninklijk huis, criminaliteit, sport, geld, natuurrampen, humor, avontuur, de persoon van de leraar, muziek, misleiding, raadsels.

Een jonge leraar geschiedenis introduceerde het onderwerp "flower power" met een CD van The Doors. Hij verklaarde de songtekst tegen de achtergrond van die periode. En een lerares economie kreeg van een winkelier ongevraagd een voedselpakket thuisbezorgd. "Is hier sprake van een koop", vroeg ze haar leerlingen. Aan de hand van een sprookje over een reus legt de leraar basisonderwijs aan leerlingen van groep vijf het begrip *plattegrond* uit.

Nogmaals, nu in een eenvoudig schema:

Stap 4: breng je publiek tot gerichte actie.

Vertel een verhaal of laat iets zien dat de leerlingen aanzet tot activiteit. Informatie zoeken, iets oplossen, ergens een fout uit halen, iets kunnen raden bijvoorbeeld. 'De Achterkant van het Gelijk', het TV programma van Marcel van Dam in de negentiger jaren, biedt een prachtig lesmodel. Vooral bij de mens-maatschappijvakken kun je hiermee goed uit de voeten. Begin met een voorstelbaar dilemma uit je vak en ga vervolgens op zoek naar de grenzen. Een voorbeeld uit levensbeschouwelijke vorming: 'Mag je na vierentwintig weken een zwangerschap afbreken als je weet dat een

kind ernstig gehandicapt geboren zal worden?' Velen zullen deze vraag al snel met een ja beantwoorden. Vervolgens spits je de vraag toe: 'En als het kind lichter gehandicapt zal zijn?' 'En waar ligt dan de grens?' Zo leer je leerlingen scherp na te denken en met anderen te discussiëren over een onderwerp. 'Mag je anoniem een misdaad melden als je alleen maar een vaag vermoeden hebt dat iemand iets strafbaars heeft gedaan?'

Voor een les in perspectieftekenen zijn de prenten van M.C. Escher een prachtige introductie: dat gebouw waarin figuurtjes dezelfde gesloten trap op- en aflopen. Laat ze verwoorden waar volgens hen de afwijking begint.

Stap 5: zorg voor afwisseling in mootjes.

Laat ze niet te lang luisteren, want dat is dodelijk. Plan afwisselende activiteiten en kondig die aan bij het begin van de les. Als u naar een conferentie gaat wilt u ook weten waar u aan toe bent: eerst luisteren, dan oplossen,

U zorgt voor nieuwsgierigheid naar het vervolg door een aankondiging als: 'Volgende keer gaan we zien hoe 3D-afbeeldingen worden gemaakt.'

De leraar wiens leerlingen bij het eerste belsignaal naar buiten stuiven, heeft ergens onderweg de leiding uit handen gegeven.

Bovendien: durf eisen te stellen!

Het is geen stap in strikte zin, maar hij telt in alle genoemde fasen. Stel eisen, want daar krijgen kinderen én volwassenen zelfrespect door. Iets kunnen dat moeilijk is geeft meer voldoening dan iets kunnen dat niet moeilijk is. Wees niet bang gezag te hebben en dat ook te laten zien. Uw band met de leerlingen is het natuurlijke fundament van uw zichtbare leiderschap.

Niet elke les hoeft zo te zijn. Er zijn altijd wel onderwerpen die aan geen enkele beleving zijn te koppelen. Wat moet je als leraar met de vierde naamval aan? U haalt uw laatste troefkaart uit de mouw en laat u (nog meer) zien wie uw zelf bent. Wat betekende het

dan veralgemeniseren, een discussie of een terugblik. Voor jongere leerlingen kun je een les opsplitsen in lesblokjes van zo'n tien tot twintig minuten. Oudere leerlingen moeten zich bij een en dezelfde activiteit langer kunnen concentreren: u laat de tijdsindeling van uw les afhangen van de leeftijd, het niveau en eventueel van externe omstandigheden. Het is geen leuke aanblik: pubers die op een rumoerig leerplein aan hun lot worden overgelaten doordat ze een uur lang dingen moeten invullen in een werkboek. Maar voor de pubers is het nog veel erger. En dan ligt keten op de loer.

Stap 6: afsluiting.

De gezamenlijke afsluiting van een les is de kroon op uw werk. Kies elke les een of twee leerlingen uit die aan het eind een antwoord geven op de vraag: 'Wat weet of kun je nu dat je nog niet wist of kon voor we aan de les begonnen?' Bij de afsluiting veranker je wat geleerd is en kijk je met zijn allen terug en vooruit naar het vervolg. Ook als leraar heb je bijgeleerd. Een goede leraar beoordeelt door rond te kijken hoe het verloop is en peilt de tevredenheid van zijn publiek.

voor u om jaartallen in uw hoofd te moeten stampen, welke ezelsbruggetjes bleken houdbaar? Hoe concreter de voorbeelden en het bijbehorende gevoel, hoe beter.

Een lerares Duits, een native speaker, werd gevraagd waarom Duitsers altijd Sie zeggen, zelden du. Zij vertelde over haar eigen inburgering: hoeveel moeite het haar had gekost om aan de Nederlandse 'jij-cultuur' te wennen en welke fouten zij in het begin maakte. De leerlingen hingen aan haar lippen.

De leraar die zijn leerlingen persoonlijk en met égarde benadert, krijgt altijd terug wat hij heeft gegeven. Als u uw lessen zorgvuldig en adequaat voorbereidt, dwingt u daarmee respect af bij uw leerlingen. Herinnert u zich nog die ene leraar, die niet alleen dol was op zijn vak maar ook een persoonlijkheid was, met alle eigenaardigheden van dien? Niet per se de knappe kop, maar degene die met zijn publiek een relatie was aangegaan en het bij de hand nam. Zijn of haar lessen blijken letterlijk onvergetelijk. Net als die eerste keer dat u truffel proefde.

Voor meer informatie: www.weusten-hoornstra.nl
www.degeliefdeleraar.nl